

1949 M. RUGPJŪČIO 12 D. ŽENEVOS KONVENCIJŲ PAPILDOMAS PROTOKOLAS DĖL NETARPTAUTINIŲ GINKLUOTŲ KONFLIKTŲ AUKŲ APSAUGOS (II PROTOKOLAS)

PREAMBULĖ

Aukštosios susitariančios šalys,
primindamos, kad humanitariniai principai, išdėstyti 3 straipsnyje, bendrame 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijoms, yra pagarbos žmogui pamatas ginkluotų netarptautinio pobūdžio konfliktų atvejais,
primindamos, kad tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai suteikia pagrindinę žmogaus asmens apsaugą,
pabrėždamos būtinybę užtikrinti geresnę tokių ginkluotų konfliktų aukų apsaugą,
primindamos, kad nenumatytais galiojančių teisės normų atvejais žmogų ir toliau gina humaniškumo principai ir visuomeninės sąžinės reikalavimai,
susitarė:

I DALIS ŠIO PROTOKOLO TAIKymo SRITIS

1 STRAIPSNIS Pagrindinė taikymo sritis

1. Šis protokolą, išplečiantis ir papildantis 3 straipsnį, bendrą 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijoms, nepakeisdamas jo taikymo sąlygų, apima visus ginkluotus konfliktus, ir kurie nepatenka į 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų Papildomo protokolo dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolas) 1 straipsnio taikymo sritį ir kurie vyksta kokios nors aukštosios susitariančios šalies teritorijoje tarp jos ginkluotųjų pajėgų ir disidentų ginkluotųjų pajėgų arba kitų organizuotų ginkluotų grupių, šios, paklusdamos atsakingai vadovybei, vykdo tokią jos teritorijos dalies kontrolę, kuri leidžia joms įgyvendinti nenutrūkstamus ir suderintus karo veiksmus bei taikyti šį protokolą.

2. Šis protokolą netaikomas vidinių neramumų ir įtampos situacijomis, kaip antai: riaušės, paskiri ir stichiniai prievartos veiksmai bei kiti panašūs veiksmai, kurie ginkluotais konfliktais nelaikomi.

2 STRAIPSNIS Taikymo asmenims mastas

1. Šis protokolą taikomas be jokio nepalankaus išskyrimo, pagrįsto rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos arba tikėjimo, politinių arba kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokio statuso skirtumais, arba bet kokiais kitais panašiais kriterijais (toliau – „nepalankus išskyrimas“), visiems asmenims, nukentėjusiems nuo ginkluoto konflikto, kaip jis apibrėžtas 1 straipsnyje.

2. Pasibaigus ginkluotam konfliktui, visi asmenys, kurių laisvė buvo atimta arba apribota dėl konflikto priežasčių, taip pat tie, kurių laisvė buvo atimta ar apribota dėl tų pačių priežasčių po konflikto, yra saugomi remiantis 5 ir 6 straipsniais iki laisvės atėmimo ar apribojimo pabaigos.

3 STRAIPSNIS Nesikišimas

1. Šiame protokole niekuo negalima remtis kaip turinčiu tikslą paveikti valstybės suverenitetą ar vyriausybės pareigą visomis teisėtomis priemonėmis palaikyti ar atkurti teisę ir tvarką valstybėje ar ginti jos nacionalinę vienybę ir teritorinį vientisumą.

2. Šiame protokole niekuo negalima remtis kaip įsikišimo, tiesioginio ar netiesioginio, kokia bebūtų priežastis, į ginkluotą konfliktą ar į vidaus ar išorės aukštosios susitariančios šalies, kurios teritorijoje tas konfliktas vyksta, reikalus pateisinimu.

II DALIS HUMANIŠKAS ELGESYS

4 STRAIPSNIS Pagrindinės garantijos

1. Visi asmenys, kurie tiesiogiai nedalyvauja ar nebedalyvauja karo veiksmuose, nepaisant to, apribota ar ne jų laisvė, turi teisę į pagarbą savo asmeniui, orumui, savo įsitikinimams ir religijai. Bet kokiomis aplinkybėmis su jais elgiamasi humaniškai, be jokio nepalankaus išskyrimo. Draudžiama duoti įsakymą nepalikti nė vieno gyvo.

2. Nepažeidžiant prieš tai pateiktų bendrųjų nuostatų, draudžiami ir toliau bus visur ir visada tokie veiksmai prieš 1 dalyje nurodytus asmenis:

- a) kėsinimasis į gyvybę, sveikatą ir fizinę ar psichinę asmens gerovę, ypač nužudymas, taip pat žiaurus elgesys – kankinimas, luošinimas ar bet kokios kūno bausmės;
- b) kolektyvinės bausmės;
- c) įkaitų ėmimas;
- d) teroristiniai aktai;
- e) pasityčiojimas iš žmogaus orumo, ypač įžeidžiamas ir žeminamas elgesys, išžaginimas, priverstinė prostitucija ir bet koks nepadorus kėsinimasis;
- f) vergovė ir prekyba vergais;
- g) plėšimas;
- h) grasinimai atlikti bet kurį iš minėtų veiksmų.

3. Vaikams privalo būti teikiama reikiama globa ir pagalba, ypač:

- a) jie mokomi, įskaitant religinį ir dorinį auklėjimą, atsižvelgiant į tėvų pageidavimus, arba, jeigu nėra tėvų, į atsakingų už jų globą asmenų pageidavimus;
- b) imamasi visų reikiamų priemonių padėti susijungti laikinai išskirtoms šeimoms;
- c) vaikų, neturinčių penkiolikos metų, negalima verbuoti į ginkluotąsias pajėgas ar ginkluotas grupes ar leisti jiems dalyvauti karo veiksmuose;
- d) ypatinga globa, kuri pagal šį straipsnį suteikiama vaikams, neturintiems penkiolikos metų, taikoma tuo atveju, jei jie tiesiogiai dalyvaus karo veiksmuose, nepaisant c punkto nuostatų, ir bus paimti į nelaisvę;
- e) prireikus ir, kai įmanoma, vaikų tėvų ar asmenų, kurie pagal įstatymus ar pagal teisės praktiką yra pirmiausia atsakingi už jų globą, sutikimu imasi priemonių laikinai evakuoti vaikus iš karo veiksmų zonos į saugesnį rajoną šalies viduje ir užtikrinti, kad juos lydėtų asmenys, atsakingi už jų saugumą ir gerovę.

5 STRAIPSNIS Asmenys, kurių laisvė buvo apribota

1. Papildant 4 straipsnio nuostatas dėl asmenų, netekusių laisvės dėl priežasčių, susijusių su ginkluotu konfliktu, nepaisant to, internuoti jie ar sulaikyti, laikomasi bent šių nuostatų:

- a) su sužeistaisiais ir ligoniais elgiamasi, kaip nurodyta 7 straipsnyje;

b) šiame punkte nurodyti asmenys, lygiai kaip ir vietos civiliai gyventojai, aprūpinami maistu ir geriamuoju vandeniu, jiems garantuojamos sąlygos sveikatai ir higienai palaikyti, taip pat apsauga nuo atšiauraus klimato ir ginkluoto konflikto pavojų;

c) jiems leidžiama gauti asmeninę ir kolektyvinę paramą;

d) jiems leidžiama praktikuoti savo religiją ir, jei to yra prašoma ir tinkama, gauti dvasinę paramą iš asmenų, atliekančių religines pareigas, pavyzdžiui, kapelionų;

e) jei tokie asmenys yra verčiami dirbti, jiems sudarytos darbo sąlygos ir apsauga, analogiškos toms, kurios suteikiamos toje vietoje gyventiems civiliams.

2. Atsakingi už asmenų, nurodytų 1 dalyje, internavimą ir sulaikymą, taip pat neviršydami savo įgaliojimų laikosi tokių nuostatų dėl minėtų asmenų:

a) išskyrus atvejus, kai vienos šeimos vyrai ir moterys apgyvendinami kartu, moterys laikomos patalpose, atskirtose nuo patalpų, kuriose laikomi vyrai, ir tiesiogiai prižiūrimos tik moterų;

b) jiems leidžiama siųsti ir gauti laiškų ir atvirukų, kurių skaičius gali būti ribojamas, jei taip nusprendžia kompetentinga valdžios institucija;

c) internavimo ir sulaikymo vietos neturi būti arti karo veiksmų zonos. Asmenys, nurodyti 1 dalyje, turi būti evakuojami, kai jų internavimo arba sulaikymo vietos tampa per daug pavojingos ginkluoto konflikto metu ir kai juos galima evakuoti pakankamai saugiomis sąlygomis;

d) jie turi teisę į sveikatos patikrinimus;

e) protokolo ginamų asmenų fizinei ir psichinei sveikatai ir neliečiamybei neturi kelti pavojaus jokie nepateisinami veiksmai ar neveikimas. Draudžiama šiame straipsnyje minėtiems asmenims atlikti medicinos procedūras, kurių nereikia jų sveikatai ir kurios neatitinka visuotinai priimtų medicinos normų, taikomų laisviems asmenims medicinos požiūriu panašiomis aplinkybėmis.

3. Su asmenimis, kuriems netaikomos 1 dalies nuostatos, bei kurių laisvė koku nors būdu ribojama dėl priežasčių, susijusių su ginkluotu konfliktu, elgiamasi humaniškai remiantis 4 straipsniu ir šio straipsnio 1 dalies a, c punktuose ir 2 dalies b punktu.

4. Jei priimamas sprendimas paleisti asmenis, kurių laisvė buvo apribota, tie, kurie taip pat nusprendžia, imasi visų reikiamų priemonių jų saugumui užtikrinti.

6 STRAIPSNIS

Baudžiamasis persekiojimas

1. Šis straipsnis taikomas persekioti ir bausti už baudžiamuosius nusikaltimus, susijusius su ginkluotu konfliktu.

2. Nuosprendis priimamas ir bausmė vykdoma asmeniui, pripažintam kaltu padarius nusikaltimą, tik jei tai padaryta teismo, suteikiančio pagrindines nepriklausomumo ir nešališkumo garantijas. Be kita ko:

a) procesas numato, kad kaltinamasis būtų nedelsiant informuotas apie nusikaltimo, kuriuo jis kaltinamas, aplinkybes, ir suteikti jam iki teismo bei jo metu visas reikiamas teises ir gynybos priemonės;

b) nė vienas asmuo negali būti nubaustas už nusikaltimą kitaip, kaip asmeninės baudžiamosios atsakomybės pagrindu;

c) nė vienas asmuo negali būti laikomas kaltu padaręs baudžiamąjį nusikaltimą dėl kokios nors veikos ar neveikimo, kuris jį darant nebuvo įstatymų laikomas baudžiamuoju nusikaltimu; taip pat neturi būti skiriama griežtesnė bausmė, negu ta, kuri buvo taikoma tuo metu, kai baudžiamasis nusikaltimas buvo padarytas; jeigu po to, kai nusikaltimas buvo padarytas, įstatymas numatė lengvesnę bausmę, taikytinas pastarasis įstatymas;

d) kiekvienas kaltinamas padaręs nusikaltimą asmuo laikytinas nekaltu, kol jo kaltė nebus įrodyta pagal įstatymus;

- e) kiekvienas kaltinamas padaręs nusikaltimą asmuo turi teisę dalyvauti teismo procese;
- f) nė vieno asmens negalima priversti duoti prieš save parodymus ar prisipažinti kaltu.
- 3. Skelbiant nuosprendį nuteistajam, pranešama apie jo teisę apskųsti nuosprendį teisme ar kitas priemones, taip pat apie laiką, per kurį tai galima atlikti.
- 4. Mirties bausmė neturi būti skelbiama asmenims, kurie nusikaltimo padarymo metu neturėjo aštuoniolikos metų, ir negali būti vykdoma nėščioms moterims bei mažamečių vaikų motinoms.
- 5. Pasibaigus karo veiksams, valdžios institucijos privalo stengtis garantuoti kaip galima plačiau, taikyti amnestiją asmenims, dalyvavusiems ginkluotame konflikte, arba tiems, kuriems buvo atimta laisvė dėl priežasčių, susijusių su ginkluotu konfliktu, nepaisant to, buvo jie internuoti ar sulaikyti.

III DALIS

SUŽEISTIEJI, LIGONIAI IR PATYRĘ LAIVO SUDUŽIMĄ ASMENYS

7 STRAIPSNIS

Apsauga ir priežiūra

1. Visi sužeistieji, ligoniai ir asmenys, patyrę laivo sudužimą, nepaisant to, dalyvavo jie ar ne ginkluotame konflikte, gerbiami ir ginami.
2. Visomis aplinkybėmis su jais elgiamasi humaniškai, ir jiems suteikiama maksimaliai įmanoma ir kuo skubesnė medicinos pagalba bei priežiūra, kurių reikia atsižvelgiant į jų sveikatos būklę. Nė vienas jų negali būti išskiriamas kokiu nors kitu pagrindu nei medicinos.

8 STRAIPSNIS

Paieška

Visais atvejais, kai leidžia aplinkybės, ir ypač po susirėmimo, nedelsiant imamasi visų priemonių surasti ir surinkti sužeistuosius, ligonius ir patyrusius laivo sudužimą, apsaugoti juos nuo apiplėšimo ir blogo elgesio su jais, užtikrinti jiems tinkamą priežiūrą, taip pat ieškoti mirusiųjų, apsaugoti nuo jų apiplėšimo ir pagarbiai juos palaidoti.

9 STRAIPSNIS

Medicinos ir religinio personalo apsauga

1. Medicinos ir religinis personalas gerbiamas ir ginamas; jam garantuojama visa įmanoma pagalba tinkamai atlikti savo pareigas. Jie neturi būti verčiami atlikti užduočių, nesuderinamų su jų humanitarine misija.
2. Negalima reikalauti, kad medicinos personalas teiktų pirmenybę kokiam nors asmeniui, išskyrus atvejus, kai to reikia medicinos pagrindu.

10 STRAIPSNIS

Asmenų, atliekančių medicinines pareigas, apsauga

1. Nė vienas asmuo jokiais aplinkybėmis negali būti nubaustas už tai, kad vykdo savo medicinines funkcijas, suderinamas su medicinos etika, nepaisant to, kokiam asmeniui tos funkcijos buvo atliekamos.
2. Asmenys, atliekantys medicinines funkcijas, neturi būti verčiami veikti ar elgtis pažeidžiant medicinos etikos ir kitas taisykles, skirtas sužeistųjų ir ligonių naudai, ar šio protokolo nuostatas, negu nevykdyti veiksmų, kurių reikalauja minėtos normos ir šis protokolai.

3. Vadovaujantis nacionaliniais įstatymais, gerbiami atliekančių medicinines funkcijas asmenų profesiniai įsipareigojimai, susiję su informacija, kurią jie gali gauti apie prižiūrimus sužeistuosius ir ligonius.

4. Remiantis nacionaliniais įstatymais, joks vykdančio medicinines funkcijas asmens jokie būdai negali būti baudžiamas už atsisakymą teikti informaciją arba už informacijos apie sužeistuosius ir ligonius, kurie yra ar buvo jo prižiūrimi, nesuteikimą.

11 STRAIPSNIS

Medicinos dalinių ir transporto apsauga

1. Medicinos daliniai ir transportas visada gerbiami ir negali tapti puolimo objektu.

2. Apsauga, į kurią turi teisę medicinos daliniai ir transportas, nutraukiama, tik jeigu jie naudojami karo veiksams, nesuderinamiems su jų humanitarinėmis funkcijomis. Tačiau apsauga gali būti nutraukta tik įspėjus apie tai ir davus, kai to reikia, pakankamai laiko, ir tik po to, kai į tokį įspėjimą nebuvo atsižvelgta.

12 STRAIPSNIS

Skiriamoji emblema

Suinteresuotai kompetentingai valdžios institucijai kontroliuojant, skiriamąją emblemą su raudonu kryžiumi, raudonu pusmėnuliu, raudonu liūtu ir saule baltame fone nešioja medicinos ir religinis personalas, skiriamąją emblemą žymimi medicinos daliniai ir transportas. Ji gerbiama visomis aplinkybėmis. Skiriamosios emblemos negalima naudoti ne pagal paskirtį.

IV DALIS

CIVILIAI GYVENTOJAI

13 STRAIPSNIS

Civilių gyventojų apsauga

1. Civiliai gyventojai ir pavieniai civiliai naudojami bendra apsauga nuo pavojų, kuriuos sukelia karinės operacijos. Kad būtų galima vykdyti šią apsaugą, visomis aplinkybėmis privaloma laikytis šių taisyklių.

2. Civiliai gyventojai ir pavieniai civiliai neturi tapti puolimo objektu. Draudžiami smurto veiksmai ar grasinimai smurtu, siekiant įbauginti civilius gyventojus.

3. Civiliai naudojami šios dalies teikiama apsauga tol, kol jie tiesiogiai nedalyvauja karo veiksmuose.

14 STRAIPSNIS

Būtinų civiliams gyventojams išlikti objektų apsauga

Draudžiama civilius gyventojus marinti badu ir tai naudoti kaip kovos metodą. Todėl draudžiama tuo tikslu pulti, naikinti, išvežti ar sugadinti objektus, kurie būtini civiliams gyventojams išlikti, kaip antai: maisto produktus, žemės ūkio vietas, naudojamas maisto produkcijos gamybai, pasėlius, galvijus, geriamojo vandens tiekimo įrenginius ir jo atsargas, taip pat drėkinimo mechanizmus.

15 STRAIPSNIS

Įmonių ir įrenginių, turinčių pavojingos jėgos, apsauga

Įmonės ir įrenginiai, turintys pavojingos jėgos: užtvankos, pylimai ir atominės elektrinės, neturi tapti puolimo objektu, net jei jie yra kariniai objektai, jeigu toks puolimas gali išjudinti pavojingas jėgas, dėl ko žūtų daug civilių gyventojų.

16 STRAIPSNIS

Kultūros vertybių ir bažnyčių apsauga

Nepažeidžiant 1954 m. gegužės 14 d. Hagos konvencijos dėl kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu, draudžiami bet kokie kariniai aktai prieš istorijos paminklus, meno kūrinius ar bažnyčias, kurie sudaro kultūrinį ir dvasinį tautų paveldą, taip pat draudžiama juos naudoti kariniais tikslais.

17 STRAIPSNIS

Priverstinio civilių gyventojų perkėlimo draudimas

1. Negalima duoti nurodymo perkelti civilių gyventojų dėl priežasčių, susijusių su ginkluotu konfliktu, jei to nereikia civilių gyventojų saugumui ar dėl neatidėliotino karinio pobūdžio priežasčių. Jei perkelti būtina, imamasi visų įmanomų priemonių, kad civiliai gyventojai būtų priimti patenkinamomis sąlygomis būsto, higienos, sveikatos, saugumo ir maitinimo požiūriu.

2. Negalima versti civilių gyventojų palikti savo teritorijos dėl su konfliktu susijusių priežasčių.

18 STRAIPSNIS

Pagalbos draugijos ir pagalbos akcijos

1. Pagalbos draugijos, esančios aukštosios susitariančios šalies teritorijoje, kaip antai: Raudonojo Kryžiaus (Raudonojo Pusmėnulio, Raudonojo Liūto ir Saulės) organizacijos, gali pasiūlyti savo paslaugas siekdamos atlikti tradicines funkcijas ginkluoto konflikto aukoms. Civiliai gyventojai gali ir patys pasisiūlyti surinkti bei slaugyti sužeistuosius, ligonius ir patyrusius laivo sudužimą asmenis.

2. Civiliams gyventojams, kenčiantiems nuo ypač didelių nepriteklių dėl atsargų, būtinų jiems išgyventi, – maisto produktų, medicinos reikmenų ir medikamentų trūkumo suinteresuotos aukštosios susitariančios šalies sutikimu turi būti pradėtos išimtinai humanitarinio ir nešališko pobūdžio ir vykdomos be jokio nepalankaus išskyrimo pagalbos civiliams gyventojams akcijos.

V DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19 STRAIPSNIS

Platinimas

Šis protokolas platinamas kiek galima plačiau.

20 STRAIPSNIS

Pasirašymas

Šis protokolas atviras pasirašyti Konvencijų šalims praėjus šešiams mėnesiams po Baigiamojo akto pasirašymo ir lieka atviras pasirašyti dvylika mėnesių.

21 STRAIPSNIS

Ratifikavimas

Šis protokolą ratifikuojamas kiek galima greičiau. Ratifikaciniai raštai deponuojami Šveicarijos Federacijos Tarybai – Konvencijų saugotojai.

22 STRAIPSNIS

Prisijungimas

Prie šio protokolo gali prisijungti bet kuri jo dar nepasirašiusi Konvencijų šalis. Prisijungimo dokumentai deponuojami saugotojui.

23 STRAIPSNIS

Įsigaliojimas

1. Šis protokolą įsigalioja praėjus šešioms mėnesiams, kai buvo deponuoti du ratifikaciniai raštai ar prisijungimo dokumentai.

2. Kiekvienai Konvencijų šaliai, ratifikuojančiai ar prisijungiančiai prie šio protokolo vėliau, jis įsigalioja praėjus šešioms mėnesiams, kai ta šalis deponavo savo ratifikacinį raštą ir prisijungimo dokumentą.

24 STRAIPSNIS

Pakeitimai

1. Bet kuri aukštoji susitarianči šalis gali siūlyti šio protokolo pakeitimų. Bet kokio pasiūlyto pakeitimo tekstas perduodamas saugotojui, kuris, pasitaręs su visomis aukštosiomis susitariančiosiomis šalimis ir Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus komitetu, nusprendžia, ar reikia sušaukti konferenciją pasiūlytam pakeitimui apsvarstyti.

2. Saugotojas turi pakviesti į šią konferenciją visas aukštąsias susitariančiąsias šalis, taip pat Konvencijų šalis nepaisant to, yra jos ar ne šio protokolo signatarės.

25 STRAIPSNIS

Denonsavimas

1. Tuo atveju, kai aukštoji susitariančioji šalis denonsuoja šį protokolą, denonsavimas įsigalioja tik praėjus šešioms mėnesiams, kai gaunamas denonsavimo dokumentas. Tačiau jeigu praėjus šešioms mėnesiams, denonsuojanti šalis patenka į padėtį, aprašytą 1 straipsnyje, denonsavimas neįsigalioja iki ginkluoto konflikto pabaigos. Asmenys, kurių laisvė buvo atimta ar apribota dėl priežasčių, susijusių su konfliktu, ir toliau naudojasi apsauga, kurią jiems garantuoja šio protokolo nuostatos, iki galutinio jų išlaisvinimo.

2. Pranešimas apie denonsavimą perduodamas raštu saugotojui, kuris jį perduoda visoms aukštosioms susitariančiosioms šalims.

26 STRAIPSNIS

Pranešimai

Saugotojas informuoja aukštąsias susitariančiąsias šalis, taip pat ir Konvencijų šalis, nepaisant to, yra jos ar ne šio protokolo signatarės, apie:

a) parašus, padėjus po šiuo protokolu, ir ratifikacinių raštų bei prisijungimo dokumentų deponavimą remiantis 21 ir 22 straipsniais;

b) šio protokolo įsigaliojimo datą remiantis 23 straipsniu; ir

c) gautus, remiantis 24 straipsniu, pranešimus ir pareiškimus.

27 STRAIPSNIS

Registracija

1. Įsigaliojęs šis protokolas saugotojo persiunčiamas Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretariatui užregistruoti ir paskelbti remiantis Jungtinių Tautų Organizacijos Įstatų 102 straipsniu.
2. Saugotojas taip pat informuoja Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretariatą apie visus jo gautus šio protokolo ratifikavimo raštus ir prisijungimo prie jo dokumentus.

28 STRAIPSNIS

Autentiški tekstai

Šio protokolo originalas, kurio tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra vienodai autentiški, deponuojamas saugotojui, kuris turi išsiųsti tikras, patvirtintas kopijas visoms Konvencijų šalims.
